

พลวัตประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด
The Dynamics of the Candle Offering Tradition in Moei Wadi District,
Roi Et Province

พระวสันต์ วราสโย (तालทรัพย์)

Phra Wasan Warasayo (TalSap)

พระครูวาปีจันทคุณ

Phrakhru Vapeechankun

พระครูภาวนาพัฒน์บัณฑิต

Phrakhru Bhavanaphatthanabandit

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Roi Et Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: teddy.bo.ntk@gmail.com

Received: 12 April 2026; Revised: 26 April 2026; Accepted: 27 April 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อ ศึกษาประเพณีทอดเทียนในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัด ร้อยเอ็ด 3) เพื่อศึกษาพลวัตประเพณีทอดเทียนใน อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากตำราเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ จำนวน จำนวน 25 รูป/คน นำเสนอ ผลการวิจัยด้วยพรรณนาวิธี

ผลการวิจัยพบว่า: การถวายเทียนพรรษาเป็นประเพณีที่มีรากฐานจากพระพุทธบัญญัติให้ พระสงฆ์จำพรรษาในฤดูฝน เพื่อศึกษาพระธรรมวินัยและปฏิบัติสมาธิ โดยชาวบ้านถวายเทียนเป็น แหล่งแสงสว่างในการประกอบศาสนกิจ จึงมีความหมายทั้งเชิงกายภาพและเชิงสัญลักษณ์ คือเป็นแสง แห่งธรรมและศรัทธาในพระรัตนตรัย ต่อมาประเพณีได้พัฒนาเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สะท้อน ความรักและความผูกพันต่อพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งสืบทอดคุณค่าทางจิตใจของชุมชน ในอำเภอ เมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ประเพณีทอดเทียนมีบทบาทสำคัญทั้งด้านศาสนาและสังคม ชาวบ้านร่วมกัน ถวายเทียนในเทศกาลเข้าพรรษาเพื่อสร้างบุญกุศลและความเป็นสิริมงคล อีกทั้งยังใช้วัสดุธรรมชาติ และความร่วมมือของคนในชุมชน ส่งเสริมความสามัคคีและการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น แม้ปัจจุบัน จะมีการปรับตัว เช่น การใช้เทียนสังเคราะห์และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ แต่ยังคงรักษา แก่นสารทางศาสนาไว้อย่างมั่นคง ประเพณีนี้ยังเป็นพื้นที่แห่งการเปลี่ยนผ่านที่ส่งผลต่อจิตใจ พฤติกรรม และความสัมพันธ์ของผู้คน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน พื้นฟูความเชื่อเรื่อง บุญกรรม และสะท้อนภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ของท้องถิ่น พิธีกรรมจึงไม่ได้เป็นเพียง รูปแบบภายนอก แต่เป็นการบูรณาการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ที่เชื่อมโยงคนต่างรุ่น และหล่อ หลอมคุณค่าทางจิตวิญญาณให้ดำรงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ: พลวัต, ประเพณีทอดเทียน, พระพุทธศาสนา

Abstract

This research article has objectives: 1) to study the tradition of offering candles in Buddhist scriptures; 2) to study the tradition of offering candles in Moei Wadi District, Roi Et Province; and 3) to study the dynamics of the tradition of offering candles in Moei Wadi District, Roi Et Province. It is a qualitative research method, studying textual documents and interviewing 25 key informants (monks/individuals). The research findings are presented using descriptive methods.

The results of research found that: The offering of candles during the Buddhist Lent is a tradition rooted in the Buddha's precept requiring monks to reside in seclusion during the rainy season to study Buddhist doctrines and practice meditation. Villagers offer candles as a source of light for religious activities, thus having both physical and symbolic meanings: representing the light of Dharma and faith in the Triple Gem. Later, the tradition developed into a cultural activity reflecting love and devotion to Buddhism, while also preserving the spiritual values of the community. In Moei Wadi District, Roi Et Province, the tradition of offering candles plays a significant role in both religious and social aspects. Villagers collectively offer candles during the Buddhist Lent to create merit and bring auspiciousness. The use of natural materials and community cooperation promote unity and the preservation of local culture. Although there have been adaptations, such as the use of synthetic candles and online promotion, the core religious essence remains steadfast. This tradition also serves as a transitional space that impacts people's minds, behaviors, and relationships, fostering a sense of community, revitalizing beliefs in Karma, and reflecting local wisdom and creativity. The ritual is therefore not merely an external form, but an integration of religion, art, and culture that connects generations and perpetuates spiritual values.

Keywords: Dynamics, Candle Offering Tradition, Buddhism

บทนำ

นับตั้งแต่อารยธรรมตะวันตกเข้ามาสู่ประเทศไทยทำให้ชาวไทยได้พัฒนาประเทศไทยไปสู่สังคมที่เจริญขึ้นกว่าเดิม แต่การพัฒนายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะยังมีปัญหาทางด้านการพัฒนาบุคคล เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและศาสนา การพัฒนาประเทศจะดำเนินไปด้วยปริมาณและคุณภาพเพียงใดนั้นย่อมจะขึ้นอยู่กับลักษณะต่าง ๆ ของประชากรในประเทศนั้น ๆ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคคลด้านจิตใจให้มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสังคม ด้าน

อื่นๆ ด้วย พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่จำเป็นของสังคมอันจะขาดไม่ได้ แม้จะถูกกระทบกระเทือนหรือ ตกต่ำในบางครั้งบางคราว โดยได้วิวัฒนาการสืบทอดกันมาอย่างมีแบบแผน วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ สามารถดึงดูดให้กลุ่มคนต่างถิ่น เดินทางมาเยือนเพื่อสัมผัสและชื่นชมกับสิ่งที่ไม่เคยมีในท้องถิ่นของตน จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์และเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน การท่องเที่ยวได้ใช้วัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นทรัพยากรในการดำเนินกิจการ ในขณะที่เดียวกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้ การจ้างงาน นำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งวัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ใด ชาติพันธุ์หนึ่ง ที่ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ วัฒนธรรม กฎหมาย ประเพณี พิธีกรรม วิทยาการและทุกสิ่งทุกอย่างที่คิดขึ้นทำขึ้น ในสังคมนั้น ๆ วัฒนธรรมที่นำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวอันเป็นวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุหรือมีลักษณะเป็นรูปธรรมที่จะนำมาพัฒนาให้เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวนั้น ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวโบราณวัตถุสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน งานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ และการละเล่นพื้นบ้าน เทศกาลงานประเพณี งานศิลปหัตถกรรมสินค้าท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และอัธยาศัยไมตรีของคนไทย (สามพร มณีโมตรีจิต, 2539)

ในสมัยต้นพุทธกาล พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงวางระเบียบเรื่องการเข้าพรรษาไว้ แต่การเข้าพรรษานั้นเป็นสิ่งที่พระพุทธองค์และพระสงฆ์สาวกปฏิบัติกันมาโดย ปกติเนื่องด้วยพุทธจริยาวัตรในอันที่จะไม่ออกไปจาริกตามสถานที่ต่าง ๆ ในช่วงฤดูฝนอยู่แล้ว เพราะการคมนาคมมีความลำบากและโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ในช่วงต้นพุทธกาลมีจำนวนน้อย และส่วนใหญ่เป็นพระอริยะบุคคลจึงทราบดีว่าสิ่งใดที่พระสงฆ์ควรหรือไม่ควรกระทำต่อมาเมื่อมีพระสงฆ์มากขึ้น และด้วยพระพุทธรูปที่พระพุทธเจ้าจะไม่ทรงบัญญัติพระ วินัยล่วงหน้า ทำให้พระพุทธเจ้าจึงไม่ได้ทรงบัญญัติเรื่องให้พระสงฆ์สาวกอยู่ประจำพรรษาไว้ด้วย จึง เกิดเหตุการณ์กลุ่มพระสงฆ์ฉัพพัคคีย์พากันออกเดินทางเผยแผ่พระพุทธศาสนาในที่ต่าง ๆ โดยไม่ย่อ ท้อทั้งในฤดูหนาว ฤดูร้อน และฤดูฝน ทำให้ชาวบ้านได้พากันติเตียนว่า พวกพระสงฆ์ใน พระพุทธศาสนาไม่ยอมหยุดพักสักขณแม้ในฤดูฝน ในขณะที่นักบวชในศาสนาอื่น พากันหยุดเดินทาง ในช่วงฤดูฝน การที่พระภิกษุสงฆ์จาริกไปในที่ต่าง ๆ แม้ในฤดูฝน อาจเหยียบย่ำข้าวกล้าของชาวบ้าน ได้รับความเสียหาย หรืออาจไปเหยียบย่ำโดนสัตว์เล็กสัตว์น้อยที่ออกหากินจนถึงแก่ความตาย เมื่อ พระพุทธเจ้าทราบเรื่อง จึงได้วางระเบียบให้ภิกษุประจำอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง เป็นเวลา 3 เดือนดังกล่าว (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกภาษาไทย, 2539)

ดังความมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งของการเข้าพรรษา คือ เพื่อให้ภิกษุสามเณรได้มีเวลาศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติศาสนกิจได้เต็มที่ ในการศึกษาเล่าเรียนจำเป็นต้องศึกษาทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน ซึ่งในเวลากลางคืนมักมีปัญหาในเรื่องแสงสว่าง ครั้นจะอาศัยแสงสว่างจากกองไฟก็มีปัญหาเกี่ยวกับการเก็บฟืนใส่กองไฟ และบางครั้งมีควันมารบกวนทำลายสมาธิของผู้ศึกษาเล่าเรียนได้อีกวิธีหนึ่งที่ใช้คือ อาศัยแสงสว่างจากแสงใต้ (ภาษาอีสานเรียกว่า กะบอง) แต่มีปัญหาเรื่องกลิ่นและควันการลุกไหม้ไม่สม่ำเสมอ ต้องเขี่ยขี้ได้ออกบ่อย ๆ ทำให้เสียสมาธิได้ แสงไฟจากใต้จึงสู้แสงเทียนไม่ได้ เพราะแสงเทียนลุกไหม้ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ อีกทั้งกลิ่นและควันก็ไม่แรง ภิกษุสามเณรจึงนิยมจุดเทียนอ่านหนังสือในเวลากลางคืน พุทธศาสนิกชน จึงนิยมนำเทียนไปถวายวัดในเทศกาล

เข้าพรรษา เพื่อให้พระสงฆ์จะได้ใช้เทียนในการศึกษาพระธรรมวินัย แล้วจะได้นำความรู้มาอบรมสั่งสอนพุทธศาสนิกชน ความนิยมดังกล่าวยังหาหลักฐานมายืนยันไม่ได้ว่ามีมาตั้งแต่สมัยใด แต่พอสันนิษฐานได้ว่า ตั้งแต่คนรู้จักนำขี้ผึ้งมาพันเป็นเทียน ซึ่งเรียนว่า “เทียนขี้ผึ้ง” จากจุดนี้ถือได้ว่าเป็นจุดกำเนิดของเทียนพรรษาโดยแท้จริง การนำเทียนไปถวายวัดในเทศกาลเข้าพรรษา ชาวบ้านจะหล่อเทียนต้นใหญ่ขึ้น เพื่อถวายพระภิกษุสงฆ์ ใช้จุดให้แสงสว่างในการปฏิบัติกิจวัตรต่างๆ เป็นพุทธบูชาตลอดเวลา 3 เดือน การนำเทียนไปถวายชาวบ้านมักจัดขบวนแห่กันอย่างเอิกเกริกสนุกสนานและปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็นประเพณี (ทวีศักดิ์ บุญสุ, 2533)

ประเพณีแห่เทียนพรรษาในสังคมไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ที่น่าสนใจแสดงออกถึงวิถีชีวิตของคนไทยที่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ได้ถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีของตนเองและตกทอดเป็นสมบัติอันมีค่าของแผ่นดิน ที่ดึงดูดคนไทยมาช้านานซึ่งสอดคล้องกับงานประเพณี งานพุทธศิลป์ และศิลปวัฒนธรรม เทศกาลต่าง ๆ ในสังคมไทยสามารถดึงดูดคนในชาติให้เข้ามามีบทบาท ส่วนร่วมในพิธีกรรมของประเพณีที่สังคมได้จัดขึ้น (พวงผกา ประเสริฐศิลป์, 2542)

ประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน ยังคงรูปแบบถือเป็นเอกลักษณ์ที่เด่นชัดไม่น้อยไปกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ในประเทศไทย เพราะคนอีสานนั้น ยังยึดถือเอาแบบอย่างทางวัฒนธรรมประเพณีที่บรรพบุรุษ ได้สั่งสมมาเป็นเวลานานร้อย ๆ ปี ด้วยวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ด้วยความยึดมั่นและศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ดังที่กล่าวว่า สังคมอีสานยังคงรูปแบบและสาระของสังคมประเพณีที่สืบทอดกันมานานหลายชั่วอายุคนได้เด่นชัดกว่าสังคมอื่น ๆ ก็เพราะคนอีสานโดยเฉพาะกลุ่มไทย-ลาว ยังยึดมั่นอยู่กับการประกอบพิธีกรรมและการมีวัตรปฏิบัติตามธรรมเนียมที่กำหนดไว้เป็นฮีตสิบสอง-คองสิบสี่ ดังที่กล่าวมา ประเพณีของคนอีสานส่วนใหญ่ นั้น มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ประเพณีไหลเรือไฟที่จังหวัดนครพนม ประเพณีแห่ปราสาทผึ้งที่จังหวัดสกลนคร ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งต่างก็เป็นประเพณีที่แสดงออกถึงการเคารพบูชาต่อองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเห็นได้ว่า ประเพณีกับพระพุทธศาสนานั้นเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ ประเพณีไทยส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ซึ่งเกิดจากความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา จึงกล่าวได้ว่า ประเพณีเป็นทางแห่งการเข้าถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าอีกทางหนึ่งก็ว่าได้ นอกจากนี้ในงานประเพณีไทยส่วนใหญ่ ยังประกอบไปด้วยพิธีกรรม ความเชื่อ หรือแม้กระทั่งการนำหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาใช้ในงานประเพณีทั้งในรูปแบบของคำกล่าว คำสวด และในงานพุทธศิลป์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในงานประเพณี เช่น การแกะสลักต้นเทียนพรรษาในงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา เป็นต้น (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2542)

ประเพณีทอดเทียน หรือประเพณีทอดเทียนโสม (รวม) เป็นประเพณีเก่าแก่ของชาวอีสานที่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น ชาวบ้านจากหมู่บ้านหนึ่งจะนำต้นเทียนไปบูชาอีกวัดหนึ่ง นิยมทำในช่วงเข้าพรรษาลดพรรษา เป็นหนึ่งในฮีต 12 คอง 14 ประเพณี 12 เดือนของชาวอีสาน โดยชาวบ้านจะนำต้นเทียนของแต่ละหมู่บ้านหรือแต่ละวัด ไปบูชาจาก วัดหนึ่งถึงอีกวัดหนึ่ง ถือเป็นการการอนุรักษประเพณีอันดีงามประจำท้องถิ่นให้คงอยู่ ปลูกฝังให้อนุชนรุ่นหลังมีความรักและหวงแหนในการสืบสานประเพณีอันดีงามเอาไว้ อีกทั้งสร้างความสามัคคีของประชาชนในชุมชนต่างๆ หลังเสร็จ

พิธีทางศาสนา จะเป็นกิจกรรมของชาวบ้านได้พูดคุยถามข่าว และประกวดขับร้องสารัญญะ เป็นอีกประเพณีหนึ่งที่สร้างความสามัคคีปรองดองของพี่น้องประชาชน

ปัจจุบันอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งคนที่ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมและประเพณีของตนเองอย่างมั่นคง และยังถือว่าเป็นกลุ่มที่ยังนับถือพุทธศาสนาอย่างมั่นคง เนื่องจากชาวอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ในปัจจุบันจะมีความเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลก เมื่อไม่สามารถหลีกเลี่ยงกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ สังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเพราะความเจริญก้าวหน้าในทางด้านเทคโนโลยี ทำให้วิถีชีวิตของอำเภอเมยวดีเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ตลอดทั้งการทำประเพณีทอดเทียนนั้นใช้ระยะเวลาในการเตรียมตัวนาน ทำให้คนรุ่นหลังไม่นิยมที่จะทำประเพณีทอดเทียน ดังนั้น จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาวิจัย “พลวัตประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด” ว่ามีการสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเพณีทอดเทียนในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อศึกษาพลวัตประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผู้ศึกษาวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นคำถามในการวิจัย จากนั้นจึงได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามแบบสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมาย เพื่อจะเก็บข้อมูล ในพื้นที่วิจัย ซึ่งใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Criterion based Selection) จำนวน 30 รูป/คน ดังนี้

1) พระสงฆ์ฆาติการ	จำนวน 5 รูป
2) ปราชญ์ชาวบ้าน	จำนวน 5 คน
3) ผู้นำชุมชน	จำนวน 5 คน
4) ประชาชน เพศชาย	จำนวน 8 คน
5) ประชาชน เพศหญิง	จำนวน 7 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 2 ประเด็นหลัก คือ การรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร และการรวบรวมข้อมูลจากการสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการ ศึกษาโดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์และเขียนงานวิจัย พร้อมความเห็นของผู้วิจัย ทั้งนี้ มุ่งตอบวัตถุประสงค์และปัญหาที่ต้องการทราบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาจากข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาและประกอบการ อธิบายโดยศึกษาจาก

1) ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล จากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ตำราวิชาการ และ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้ศึกษาไว้ในแง่มุมต่าง ๆ บทความ วารสาร สืบค้นหา ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และมีการศึกษาทบทวนเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความและเอกสารทางวิชาการ เอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) โดยการทำเรื่องขอหนังสือรับรอง และแนะนำตัวจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวม ข้อมูลไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมดที่ได้จึง นำมาดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. การถวายเทียนพรรษาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ย่อมต้องย้อนกลับไปยังรากเหง้าทาง ศาสนาที่มาจากพระพุทธบัญญัติว่าด้วยการอยู่จำพรรษาของพระสงฆ์ในฤดูฝน อันเป็นช่วงเวลา ที่พระพุทธเจ้าทรงเห็นว่าการจาริกเผยแผ่ธรรมในฤดูฝนอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชาวบ้าน โดยเฉพาะการเหยียบย่ำพืชไร่และข้าวกล้าที่กำลังงอกงาม จึงทรงบัญญัติให้พระสงฆ์จำพรรษาอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งเป็นเวลา 3 เดือนนับตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 เป็นต้นไป การบัญญัตินี้มีได้มีเพียงเจตนา เพื่อรักษาสีงแวดล้อมเท่านั้น หากแต่ยังมีนัยยะแห่งการฝึกวินัย สร้างสมาธิ เสริมพลังแห่งการศึกษา เล่าเรียน และเป็นช่วงเวลาแห่งการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่พระสงฆ์และพุทธบริษัทโดยรวมในช่วงเวลา นี้ พระสงฆ์ซึ่งอยู่กับที่ ไม่ออกจาริกไกล จึงมีโอกาสในการศึกษาพระธรรมวินัยได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลากลางคืน อันเป็นเวลาที่เหมาะสมแก่การสวดมนต์ ทำวัตร และศึกษา พระไตรปิฎก ความมืดในยามค่ำคืนจึงกลายเป็นอุปสรรคสำคัญของการแสวงหาปัญญา จากเดิมที่ อาศัยแสงจากกองไฟหรือแสงใต้ ซึ่งแม้จะพอใช้ได้ แต่ก็มีข้อเสียคือ ควันมาก ไฟไม่สม่ำเสมอ และ ทำลายสมาธิของผู้ศึกษา ส่งผลให้ประชาชนที่ตระหนักในคุณค่าของการศึกษาธรรมะของพระสงฆ์ ได้ ร่วมกันแสดงน้ำใจถวาย "เทียน" เพื่อให้วัดได้ใช้เป็นแหล่งแสงสว่างในการปฏิบัติศาสนกิจ จาก จุดเริ่มต้นที่เรียบง่ายนี้ เทียนพรรษาจึงมิใช่เพียงวัตถุที่ให้แสงสว่างทางกายเท่านั้น แต่ยังเป็น สัญลักษณ์ของแสงแห่งธรรม แสงแห่งปัญญา และแสงแห่งศรัทธาที่พุทธศาสนิกชนมีต่อพระรัตนตรัย เทียนแต่ละเล่มจึงถูกหล่อด้วยศรัทธา อันแผ่ไปด้วยพลังแห่งจิตใจที่ต้องการสนับสนุนการศึกษา ธรรมะของพระภิกษุ สามเณร ให้สามารถดำรงพระศาสนาไว้ได้อย่างมั่นคง เมื่อกาลเวลาผ่านไป ประเพณีถวายเทียนพรรษาได้พัฒนาไปสู่รูปแบบที่มีความหลากหลายขึ้น บางพื้นที่มีการแกะสลัก เทียนให้วิจิตรสวยงาม บ้างจัดขบวนแห่เทียนอย่างยิ่งใหญ่ บ้างก็จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมควบคู่ไป ด้วย เช่น การฟ้อนรำ ขับลำ และการแสดงพื้นบ้าน เพื่อแสดงออกถึงความรักและความผูกพันที่ชุมชน มีต่อพระพุทธศาสนา ความศรัทธาจึงไม่เพียงแต่หล่อหลอมอยู่ในเทียนเท่านั้น แต่ยังหล่อหลอมอยู่ใน

จิตวิญญาณของชุมชนอย่างแนบแน่น กล่าวโดยสรุป ประเพณีถวายเทียนพรรษา คือภาพสะท้อนของ พลวัตทางศาสนา วัฒนธรรม และชุมชน ที่ประสานเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน บนพื้นฐานแห่งศรัทธา ในพระพุทธศาสนา เทียนพรรษามักเป็นเพียงวัตถุที่ลุกไหม้และหมดไปในเวลาอันสั้น แต่ความหมาย อันลึกซึ้งของการถวายเทียนนั้น กลับคงอยู่ในใจผู้คน และยังคงส่องสว่างให้พระศาสนาดำรงอยู่ได้ ตราบนานเท่านาน

2. ประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างศาสนาและสังคมท้องถิ่นที่มีการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีอย่างมีนัยสำคัญ ในอดีต ประเพณีทอดเทียนมีความสำคัญทั้งใน ด้านศาสนาและสังคม โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ชาวบ้านถวายเทียนแด่พระภิกษุสงฆ์เพื่อ ช่วยในการปฏิบัติธรรมและเป็นสัญลักษณ์ของการขจัดความมืดมิดและเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรือง แก่ชีวิตและชุมชน การทอดเทียนถือเป็นการสะสมบุญและสร้างสิริมงคล รวมถึงการเสริมสร้างความ สามัคคีและความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน ในปัจจุบัน ประเพณีทอดเทียนได้ปรับตัวให้สอดคล้องกับยุค สมัยที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในด้านวัสดุที่ใช้ในการทำเทียนที่มีการใช้วัสดุที่มีราคาถูกและผลิตใน เชิงพาณิชย์ เช่น ขี้ผึ้งสังเคราะห์และเทียนที่มีรูปแบบที่ดึงดูดความสนใจ การนำเทคโนโลยีเข้ามามี บทบาทในการจัดกิจกรรม เช่น การใช้ไฟ LED หรือแสงสว่างสมัยใหม่ในการตกแต่งเทียนและจัดพิธี ทำให้กิจกรรมสะดวกขึ้นและตอบสนองกับความต้องการของคนในยุคดิจิทัล การใช้สื่อออนไลน์เพื่อ ประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมออนไลน์ยังช่วยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้แม้ไม่ได้อยู่ในสถานที่ จัดกิจกรรม การปรับตัวนี้ยังคงรักษาความสำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ได้อย่างมั่นคง การรักษาความเป็นเอกลักษณ์และการส่งเสริมความยั่งยืนเป็นจุดเด่นของประเพณีนี้ เช่น การเลือกใช้ วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและการลดการใช้วัสดุที่ส่งผลเสียต่อธรรมชาติ ทำให้เกิดการตระหนักรู้ ในชุมชนเกี่ยวกับการดูแลสิ่งแวดล้อม จากการศึกษา พบว่า ประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดีเป็น กิจกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนทั้งด้านศาสนาและสังคม แม้ว่าจะมี การปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงในสังคมและเทคโนโลยี แต่ยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของ ประเพณีท้องถิ่นและความเชื่อที่ลึกซึ้งในด้านศาสนา การปรับตัวเหล่านี้ทำให้ประเพณีทอดเทียนยังคง มีความหมายและความสำคัญในสังคมสมัยใหม่ พร้อมทั้งส่งเสริมการรักษาความยั่งยืนทางศาสนาและ สิ่งแวดล้อมในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. พลวัตของประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านบุคคล ประเพณีทอด เทียนในอำเภอเมยวดี มิได้เป็นเพียงกิจกรรมประจำปีของชุมชน หากแต่เป็น “พื้นที่แห่งการเปลี่ยน ผ่าน” ที่ทรงพลังในระดับบุคคล ทั้งในด้านจิตใจ พฤติกรรม ความสัมพันธ์ ศักยภาพ และคุณธรรม เป็นพลวัตที่หล่อรวมความเป็นมนุษย์กับวัฒนธรรมเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน และทำให้บุคคลคน หนึ่งไม่ได้เพียง ‘อยู่ในชุมชน’ แต่ ‘เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนอย่างมีความหมาย’ ผ่านการลงมือทำบุญ ร่วมกัน

พลวัตของประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านความเชื่อทำหน้าที่สำคัญ ในการฟื้นฟู ยืนยัน และส่งผ่าน ความเชื่อในระดับบุคคลและชุมชน ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในบุญกรรม ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือความเชื่อในพลังของการทำดี พลวัตของประเพณีนี้แสดงให้เห็น

ว่า ความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น “ไม่ตายจากใจคน” แต่ยังมีชีวิตอยู่ในกิจกรรมที่มีความหมายทางสังคม ความเชื่อจึงมิได้เป็นเพียงสิ่งที่คนพูดถึงในอดีต แต่เป็นพลังแห่งปัจจุบัน ที่ก่อรูปจิตใจผู้คน และนำพาชีวิตไปในทางสว่างอย่างมั่นคง

พลวัตของประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีต่อด้านวัสดุอุปกรณ์นั้นสะท้อนถึงความสามารถในการ คงไว้ ปรับเปลี่ยน และสร้างสรรค์ วัสดุให้ยังคงคุณค่าแห่งศรัทธาโดยไม่ยึดติดกับรูปแบบดั้งเดิม วัสดุอุปกรณ์จึงมิใช่เพียงเครื่องมือในพิธีกรรม หากแต่เป็น กระดาษสะท้อนภูมิปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ และความเชื่อ ของชุมชนที่ร่วมกันสร้างและปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของยุคสมัย และในทุกครั้งที่เทียนถูกหล่อขึ้น ก็เสมือนเป็นการหล่อหลอมความศรัทธา วัฒนธรรม และเทคโนโลยีให้หลอมรวมเป็นหนึ่งเดียว

พลวัตของประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ดต่อ “ด้านพิธีกรรม” มิได้เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบภายนอกของพิธี หากแต่เป็นการ “ยกระดับความมีชีวิตของพิธีกรรม” ให้เป็นทั้งศาสนา ศิลปะ สังคม และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงคนหลากหลายรูปแบบพิธีกรรมจึงมิใช่สิ่งตายตัว หากแต่ปรับเปลี่ยนได้ภายใต้เจตนารมณ์แห่งศรัทธาและการสืบสานในทุกปี เทียนพรรษาอาจหลอมละลาย แต่ พิธีกรรมที่ประกอบกันด้วยมือคนทั้งชุมชน ยังคงหลอมจิตใจให้กลมเกลียวตั้งเทียนแท่งเดียว

พลวัตของประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ดต่อด้านค่านิยม มิได้เป็นเพียงการอนุรักษ์ประเพณีเก่าให้คงอยู่ หากแต่เป็นการเคลื่อนไหวของคุณค่าทางจิตใจที่หล่อหลอมจากความศรัทธา ความรับผิดชอบ ความร่วมมือ ความมีวินัย และความกตัญญูให้เป็นหนึ่งเดียวค่านิยมจึงมิใช่สิ่งนิ่งเฉย หากแต่ปรับตัวตามกาลสมัย โดยมีประเพณีทอดเทียนเป็นเครื่องมือแห่งการหล่อหลอมทางจิตวิญญาณและวัฒนธรรม

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “พลวัตประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด” สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ประเพณีทอดเทียนในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ประเพณีทอดเทียนไม่ได้มีการกล่าวถึงโดยตรงในคัมภีร์พระพุทธศาสนา (พระไตรปิฎก) แต่เป็นประเพณีทางศาสนาที่พัฒนาขึ้นในภายหลังโดยชุมชนพุทธศาสนิกชน เพื่อเสริมสร้างบุญกุศลและเป็นการแสดงความเคารพในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ประเพณีนี้มีรากฐานมาจากแนวคิดในการถวายสิ่งของที่เป็นสัญลักษณ์ของแสงสว่างซึ่งช่วยจัดความมืดมนหรือความไม่รู้ในจิตใจ เช่น การถวายเทียนให้แก่พระภิกษุสงฆ์ เพื่อใช้ในการปฏิบัติธรรมในช่วงเข้าพรรษา ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีการกล่าวถึงการถวายสิ่งของแด่พระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของการสะสมบุญ เช่น การถวายทานและการทำบุญ เพื่อเสริมสร้างกุศลให้แก่ตนเองและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการทำบุญในพระพุทธศาสนา โดยเชื่อว่าการถวายสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อพระสงฆ์และสังคมจะส่งผลให้บุคคลนั้นได้รับผลบุญที่ดีจากการกระทำดังกล่าว การทอดเทียนในประเพณีไทยจึงเป็นการปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธศาสนาในการสะสมบุญ แต่ไม่ได้มีการกำหนดเป็นบทบัญญัติหรือคำสอนในพระไตรปิฎกโดยตรง แต่มักเป็น

ประเพณีที่เกิดขึ้นจากความเชื่อและการปฏิบัติของชุมชนพุทธศาสนิกชนในท้องถิ่นต่างๆ ที่นำหลักการทางศาสนามาเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น สอดคล้องกับ บุญยสฤษฎ์ อนุเกตุสุข (2544) การลงทุนทางวัฒนธรรมที่ประกอบไปด้วยต้นทุน ทางวัฒนธรรมในงานแห่เทียนพรรษา ได้แก่ ต้นทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ ซึ่งเมื่อผ่านกระบวนการลงทุนทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดถึงผลผลิต ได้แก่ การนำเทคโนโลยีมาทดแทนวัตถุดิบทางธรรมชาติ การเกิดส่วนต่างของรายรับและรายจ่ายในการจัดงานจำนวนมาก การเกิดธุรกิจรูปแบบใหม่ และการเกิดสัญลักษณ์ใหม่ของจังหวัดอุบลราชธานี นอกจากนี้ยังเกิดผลลัพธ์ ในงานแห่เทียนพรรษา ได้แก่ แนวคิดเรื่องการลงทุนกลายเป็นพื้นฐานสำคัญของการแห่เทียน การเกิดอุดมการณ์ร่วมกันของคนในสังคม ความเชื่อของการทำบุญมีการเปลี่ยนแปลง การเกิดความสัมพันธ์รูปแบบอุปถัมภ์ในการจัดงาน และการเกิดค่านิยมใหม่ในการแห่เทียนพรรษา อย่างไรก็ตามสิ่งที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นบทบาทของกลุ่มราชการที่มีมากที่สุดในการจัดงาน พร้อมกับความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์กลุ่มเอกชน ขณะที่บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดงานของกลุ่มประชาชนในจังหวัดยังมีไม่มากนัก

2. ประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นหนึ่งในประเพณีสำคัญที่สะท้อนถึงความผูกพันระหว่างชุมชนท้องถิ่นและพระพุทธศาสนาในอำเภอเมยวดี ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในช่วงเทศกาลสำคัญ เช่น วันเข้าพรรษา เพื่อถวายเทียนแด่พระสงฆ์ และเป็นการทำบุญสะสมกุศล ซึ่งมีความหมายทั้งในแง่ศาสนาและสังคม ประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดีมีความหมายลึกซึ้งทั้งในด้านศาสนาและวัฒนธรรม ชาวบ้านเชื่อว่าเทียนเป็นสัญลักษณ์ของแสงสว่างที่จะขจัดความมืดมนทั้งในทางกายและทางจิตใจ โดยเฉพาะในช่วงเข้าพรรษา ซึ่งเป็นช่วงที่พระสงฆ์จะอยู่จำพรรษาที่วัดเพื่อปฏิบัติธรรม การถวายเทียนจึงถือเป็นการสนับสนุนการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์และเป็นการเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ชีวิตของผู้ทำบุญ การทอดเทียนในเทศกาลนี้ยังเป็นการแสดงความเคารพต่อพระพุทธศาสนาและเป็นการรักษาประเพณีท้องถิ่นของชาวอำเภอเมยวดีให้คงอยู่ต่อไป นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือกันในการเตรียมและจัดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านและทำให้ชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น รูปแบบการจัดกิจกรรมในอดีต เทียนที่ใช้ในการทอดจะทำจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ขี้ผึ้งหรือไขผึ้งที่มีคุณสมบัติทางจิตวิญญาณที่สูง แต่ในปัจจุบัน การทอดเทียนในอำเภอเมยวดีได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวัสดุในการทำเทียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย เช่น การใช้ขี้ผึ้งสังเคราะห์หรือเทียนที่ผลิตในเชิงพาณิชย์ที่มีราคาถูกและสวยงาม เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ร่วมกิจกรรมได้มากขึ้น แม้จะมีการปรับตัวในด้านวัสดุและเทคโนโลยี แต่ประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดียังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์และความสำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ได้อย่างมั่นคง ชาวบ้านยังคงยึดมั่นในหลักการของการทำบุญ และการร่วมกันจัดกิจกรรมต่างๆ ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน อีกทั้งยังมีการตระหนักถึงการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยการเลือกใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ขี้ผึ้งที่ย่อยสลายได้ง่าย ประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นกิจกรรมที่สำคัญในด้านศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อในพระพุทธศาสนาและการทำบุญของชาวบ้าน การปรับตัวในรูปแบบและเทคโนโลยีทำให้กิจกรรมนี้มีความหลากหลายและน่าสนใจมาก

ยิ่งขึ้น แต่ยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน การอนุรักษ์และการปรับตัวตามยุคสมัยทำให้ประเพณีทอดเทียนยังคงมีความสำคัญในสังคมสมัยใหม่และสามารถส่งเสริมการพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ พระมหาพรชัย ฉนทธโม (2562) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมประเพณีการแห่เทียนพรรษาเชิงบูรณาการของชุมชนในอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี” พบว่า รูปแบบประเพณีแห่เทียนพรรษาของชุมชนในอำเภอเขมราฐ พบว่า ประเพณีแห่เทียนพรรษาของชาวเขมราฐเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในทางพระพุทธศาสนามีการสืบทอดประเพณีแห่เทียนพรรษาจึงต้องเน้นความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชน ความแตกต่างของการทำต้นเทียนในสมัยอดีตและปัจจุบันมีความแตกต่างกันตั้งแต่กระบวนการทำรูปแบบ องค์ประกอบการประดับตกแต่ง จุดประสงค์ในการทำต้นเทียนก็เพื่อเป็นพุทธบูชาและเพื่อเป็นการเชิดชูวัดวาอารามและพระพุทธศาสนานั่นก็หมายความว่าวัตถุประสงค์หลักของการทำต้นเทียนในสมัยก่อนเพื่อใช้จุดให้แสงสว่างแต่ในระยะต่อมาจนถึงปัจจุบันมุ่งที่การทำเพื่อเป็นการเชิดชูวัดวาอารามและพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ ดังนั้นต้นเทียนที่ทำในระยะหลังจึงไม่มีการใช้จุด แต่ทำขึ้นเพื่อเก็บไว้ประกวด หลักธรรมที่นำมาใช้ในการสร้างงานประเพณีแห่เทียนพรรษา พบว่าหลักธรรมทั้งหมดที่ได้กล่าวถึงนั้นคือ หลักศรัทธา 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักสังคหวัตถุ 4 และหลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นต้น ที่นำมาใช้เป็นแรงบันดาลใจและทำให้เกิดความสามัคคีที่นำมาใช้ในการสร้างงานพุทธศิลป์งานประเพณีแห่เทียนพรรษาเหล่านี้ ได้มีหลักการปฏิบัติมาจาก คำสอนของพระพุทธศาสนาที่ได้ยกขึ้นมา ช่วยให้บุคคลดำรงตนอยู่ได้ในสังคมด้วยความสุข เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ สมานไมตรีระหว่างกัน เป็นเครื่องส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ให้ความเคารพนับถือกัน ช่วยส่งเสริมศีลธรรมและป้องกันความประพฤติเสื่อมเสียในสังคม รู้จักหลักแห่งการดำรงชีวิต เป็นผู้ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ทำให้ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ต่างได้ดี ยังดำรงชีพอยู่ด้วยความไม่ประมาท

3. พลวัตประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด พลวัตประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการสะท้อนถึงการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงของประเพณีที่มีอายุยาวนานในสังคมท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาททั้งในด้านศาสนา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนในอำเภอเมยวดี โดยการทอดเทียนถือเป็นประเพณีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการถวายเทียนแด่พระสงฆ์ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา นับเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าทั้งทางจิตใจและสังคม และในขณะเดียวกันก็มีพลวัตที่สะท้อนถึงการพัฒนาและการปรับตัวของชุมชนในยุคสมัยต่าง ๆ ประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดีมีรากฐานมาจากหลักการของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่พระสงฆ์จำพรรษาในวัดเพื่อปฏิบัติธรรม การถวายเทียนในช่วงนี้ไม่เพียงแต่เป็นการสนับสนุนการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของแสงสว่างที่ขจัดความมืดทั้งทางกายและทางจิตใจ เทียนจึงถือเป็นสัญลักษณ์ของการปฏิบัติธรรมและการสร้างสรรค์สิริมงคลให้แก่ชีวิต การทอดเทียนในอำเภอเมยวดีมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน ชาวบ้านมักจะร่วมมือกันจัดเตรียมเทียนและกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการประดับตกแต่งวัดให้สวยงามในช่วงเทศกาลดังกล่าว ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความร่วมมือในการทำบุญและกิจกรรมทางศาสนา นอกจากนี้ยังเป็นการรักษาประเพณีท้องถิ่นและสืบทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น

รุ่น การจัดกิจกรรมร่วมกันยังส่งเสริมการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่บ้าน ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยให้ชุมชนมีความสุขและมั่นคง แต่ยังเสริมสร้างการตระหนักถึงความสำคัญของการทำบุญและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา และมีการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี รูปแบบการทอดเทียนในปัจจุบันอาจใช้วัสดุที่มีราคาไม่สูง เช่น ขี้ผึ้งสังเคราะห์หรือเทียนเชิงพาณิชย์ ซึ่งสะดวกและเหมาะสมกับยุคสมัยมากขึ้น ในขณะเดียวกันยังคงรักษาความสำคัญของการทำเทียนที่มีความหมายทางจิตวิญญาณ พลวัตของประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการสะท้อนถึงการปรับตัวของประเพณีและการรักษาความสำคัญทางศาสนา วัฒนธรรม และสังคม การรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของประเพณีในขณะเดียวกันก็มีการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย ผ่านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมนี้ยังช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชนและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในหมู่บ้าน ทั้งนี้ประเพณีทอดเทียนยังคงมีความสำคัญในทั้งด้านศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ สร้อยพัฒนคันสุขเกษม (2547) พบว่า วัฒนธรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ในยุคอดีตแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงสมัยก่อนที่พระเจ้าองค์ยาเธอกรมหลวงสรพลธิประสงคจะเข้ามาปกครองเมืองอุบลราชธานี ซึ่งวัฒนธรรมของงานประเพณีมีรูปแบบในประเพณีดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่นทุก ๆ ด้าน วัตถุประสงค์ของการจัดงานเนื่องจากเป็นหลักปฏิบัติของฮีต 12 คอง 14 และเพื่อหวังผลที่ได้จากการถวายเทียนพรรษา ผู้ที่มีบทบาท คือ ประชาชนท้องถิ่น และวัด ต่อมาในช่วงสมัยที่กรมหลวงสรพลธิประสงค เข้ามาปกครองเมืองอุบลราชธานี วัตถุประสงค์ของการจัดงานเป็นไปเพื่อใช้เป็นเครื่องมืออีกรูปหนึ่งในการปกครองเมือง ผู้ที่มีบทบาทในการจัดงานประเพณีได้แก่หน่วยงานปกครองท้องถิ่นในขณะนั้น ส่วนวัฒนธรรมประเพณีแห่เทียนพรรษาในยุคปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมทางด้านการท่องเที่ยว ผู้เป็นแกนนำในการจัดงานยังคงเป็นหน่วยงานปกครองระดับจังหวัดที่อยู่ในรูปของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด มีการปรับเปลี่ยนเชิงพลวัตตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยยังคงรักษาแก่นสารสำคัญทางพระพุทธศาสนา และอัตลักษณ์ท้องถิ่นไว้ ขณะเดียวกันได้เกิดการประยุกต์รูปแบบการจัดงานให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนยุคใหม่ ทั้งด้านพิธีกรรม การมีส่วนร่วมของชุมชน และการใช้สื่อสมัยใหม่ในการประชาสัมพันธ์ ส่งผลให้ประเพณีทอดเทียนมิได้เป็นเพียงพิธีกรรมทางศาสนา แต่ยังทำหน้าที่เป็นกลไกในการสร้างความสามัคคี การสืบทอดอัตลักษณ์ชุมชน และการส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น

สรุป

การถวายเทียนพรรษามีรากฐานจากพระพุทธบัญญัติที่กำหนดให้พระสงฆ์จำพรรษาในฤดูฝน เพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายต่อพืชผลของชาวบ้าน และเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้ศึกษาพระธรรมวินัย ฟีกสมาธิ และพัฒนาคุณธรรมอย่างเต็มที่ ในช่วงเวลากลางคืนซึ่งขาดแสงสว่าง ชาวบ้านจึงถวายเทียนเพื่อใช้ในการประกอบศาสนกิจ เทียนพรรษาจึงมีความหมายทั้งเป็นแสงสว่างทางกายและเป็นสัญลักษณ์ของแสงแห่งธรรม ปัญญา และศรัทธาในพระรัตนตรัย ต่อมาประเพณีได้พัฒนาเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การแกะสลักและขบวนแห่เทียน สะท้อนความผูกพันของชุมชนต่อพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง ในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ประเพณีทอดเทียนเป็นกิจกรรมสำคัญที่ผสมผสานศาสนาและสังคม ช่วยสร้างบุญกุศล ความเป็นสิริมงคล และความสามัคคีในชุมชน แม้ปัจจุบันจะมีการปรับตัวตามเทคโนโลยี เช่น การใช้วัสดุสังเคราะห์ ไฟสมัยใหม่ และสื่อออนไลน์ แต่ยังคงรักษาแก่นสารและอัตลักษณ์ท้องถิ่นไว้ได้ พร้อมทั้งส่งเสริมความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมนอกจากนี้ ประเพณีทอดเทียนยังเป็นพื้นที่แห่งการเปลี่ยนผ่านที่หล่อหลอมจิตใจ พฤติกรรม และความสัมพันธ์ของผู้คน พื้นฟูความเชื่อเรื่องบุญกรรม และสะท้อนภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ของชุมชน พิธีกรรมจึงเป็นการบูรณาการศาสนา ศิลปะ แลจารีตประเพณี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของงานวิจัยเรื่อง พลวัตประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

1) ในคณะกรรมการระดับนโยบายในการจัดงานพลวัตประเพณีทอดเทียนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ควรกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการจัดงานประเพณีให้ถูกต้องตามหลักเจตนารมณ์ของประเพณีที่แท้จริงและถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาไม่เน้นวัตถุนิยมมากเกินไปเหมือนในยุคปัจจุบัน

2) สร้างจิตสำนึกให้คนในอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด เห็นความสำคัญของประเพณีทอดเทียนร่วมกันพัฒนาและอนุรักษ์ประเพณีอย่างเป็นระบบแบบแผนวางแผนในประเพณีดั้งเดิมของอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

3) ควรมีหน่วยงานที่สอนในเรื่องการจัดทำต้นเทียนพรรษาอย่างเป็นระบบเนื่องจากในสมัยปัจจุบันตลาดแคลนบุคลากรทางด้านนี้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งนี้เนื่องจากระยะเวลาในการทำวิจัยจำกัดยังเหลือประเด็นที่ผู้ทำการวิจัยอยากศึกษาค้นคว้าดังนี้

1) ควรมีการศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงประเพณีและวัฒนธรรมอีสานแบบยั่งยืน

2) ควรมีการศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการประดิษฐ์เทียนพรรษาและการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบยั่งยืน

3) ควรส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการประดิษฐ์เทียนพรรษาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธเชิงอนุรักษ์และการเรียนรู้ตามแนวพุทธ

4) ควรมีการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับหลักธรรมที่ปรากฏในประเพณีวัฒนธรรมอีสานกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- ทวีศักดิ์ บุญสุ. (2533). งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญยสฤษฎ์ อเนกสุข. (2544). รัฐบาลการลงทุนทางวัฒนธรรม : ศึกษากรณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาพรชัย ฉนทธโม (ชมภูศรี). (2562). รูปแบบการส่งเสริมประเพณีการแห่เทียนพรรษาเชิงบูรณาการของชุมชนในอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พวงผกา ประเสริฐศิลป์. (2542). ประเพณีไทยกับการเปลี่ยนแปลงตามกระแสวัฒนธรรมโลก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สามพร มณีไมตรีจิต. (2539). บทบาทวัฒนธรรมไทยกับการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สร้อยพัฒน์ คันสุขเกษม. (2547). การสื่อสารและการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี, วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2542). ภูมิปัญญาชาวบ้าน, กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิภูมิปัญญา.